

Elisabeth
Nedergaard

Lektor, cand.mag. i latin og græsk
Nørresundby Gymnasium & HF-kursus
en@nrsbgym.dk

Almen Sprogforståelse på Nørresundby Gymnasium

Udviklingsarbejde før reformen

Nørresundby Gymnasium & HF-kursus har igennem flere år op til reformen arbejdet med pædagogisk udviklingsarbejde både inden for naturvidenskab og på det sproglige område. Alle skolens sproglærere har været involveret i at skabe en bedre basis for grammatikundervisningen i 1.g. Vi har udviklet et system med fire moduler: Ordklasser, sætningsled, verber og helsætningsanalyse. Konceptet og det dertil udviklede materiale blev efter det første års erfaringer redigeret igennem, suppleret med en hjemmeside og udgivet som bogen *Fra ord til sætning*¹.

Hvert modul består af en indledende miniforelæsning (for flere klasser ad gangen), hvorefter eleverne klassevis går ud med en faglærer og laver øvelser, der træner de forhold, som det pågældende modul omhandler. Øvelserne, som eleverne skal lave, er i de første to moduler tænkt som udjævningsøvelser, så alle elever opnår et fælles grundniveau, der kan bygges videre på. I de sidste to moduler har vi konstrueret det, vi kalder "raketøvelser", der bevæger sig fra helt basale repetitionsøvelser i trin 1 til vanskelige, mere abstrakte grammatiske øvelser i trin 3.

De to første moduler ligger i de første uger af skoleåret, mens de sidste to anbringes nogle måneder inde i forløbet. Modul 3 repeterer dele af modul 1, mens modul 4 tager trådene op fra modul 2. Al erfaring viser, at gentagelse er en vigtig vej til indlæring, og ved at indlede hvert af fortsættermodulerne med en repetitionsdel forøges elevernes sikkerhed, og de får mere mod på at kaste sig ud i de mere krævende dele af grammatikken i de sidste trin af "raketøvelserne". For de elever, der har svage forudsætninger og har svært ved det, giver det den oplevelse, at grammatik ikke er noget umuligt, fordi der selv i de avancerede moduler vil være øvelser, som de kan klare. Det må ikke gå op ad bakke hele tiden, hvis der også skal være en glæde ved det! Det er altid vigtigt at huske eleverne på, at der faktisk er noget, de har lært. Systemet har virket godt. Selv før indførelsen af Almen Sprogforståelse har de fælles forelæsninger og det fælles øvelsesmateriale været med til at give eleverne en oplevelse af, at der her var tale om et fælles indsatsområde, som hele skolen stod bag.

Forberedelse til Almen Sprogforståelse

I skoleåret op til reformen blev efteruddannelse i Almen Sprogforståelse prioriteret højt på skolen. Mange lærere deltog i de introducerende kurser, der blev arrangeret rundt om i landet af sprogfagernes faglige foreninger under Dansk Lærereforeningens auspicer. Kurserne tjente som overordnet introduktion til de forskellige delelementer i det kommende fagsamarbejde.

Forløbets sammensætning

Undervisningen i Almen Sprogforståelse i de otte grundforløbsklasser på Nørresundby Gymnasium i efteråret 2005 var planlagt til at omfatte 45 klokke timer som angivet som mindstemål i gymnasiebekendtgørelsen §70. Omregnet til 70 minutters lektioner svarer det til ca. 39 lektioner. Disse blev fordelt med ca. 18 lektioner til latindelen og 21 lektioner til den almene del. Lektionerne i den almene del fordeltes så vidt muligt ligeligt mellem de tre deltagende fag (dansk, engelsk og sprog2).

I praksis viste det sig, at de fleste klasseteam valgte at lade dansk varetage øvelser og opfølgning på grammatikmodulerne om ordklasser og sætningsanalyse (hvortil kommaterer er tæt knyttet) samt undervisningen i genrer og sproghandlinger. Sprog2-lærerne stod i grammatikmodulet for undervisningen i verber samt afsnittet om kommunikations- og læringsstrategier, og engelsklærerne varetog i de fleste klasser undervisningen i grammatikmodulet om sætningsled samt i sociolingvistik og i tale og skrift. Derudover skulle der fordeles timer til afholdelse af forløbsintroduktion, midtvejstest og forløbsafslutning.

Den faglige og pædagogiske tilgang

I arbejdet med eleverne har vi hele vejen igennem forløbet satset på at forene teori og praksis, eller *analyzedelen* og *bevidsthedsdelen* af forløbet, som læreplanen kalder det. Det har bl.a. været baggrunden for at lægge en opfølgingslektion i fagene efter hvert af de indledende grammatikmoduler, så *betydningen* af de forskellige grammatiske fænomener kunne påvises på bevidstheds- og fortolkningsplanet i arbejdet med konkrete tekster, altså f.eks. hvad valget af ordklasser betyder for tolkningen af en bestemt tekst.

I latindelen har det været en udfordring for landets latinlærere, at der skulle helt nye materialer til for at gennemføre den undervisning, som læreplanen lægger op til. Det forløb, vi har anvendt til latindelen i Nørresundby, har skolens latinlærere (Anders Jensen og Elisabeth Nedergaard) selv udviklet i samarbejde med Kell Commerau Madsen fra Aalborg Gymnasium. Forløbet er skabt, så det passer til progressionen i grammatikintroduktionen i *Fra ord til sætning*, som begge skoler anvender.

I QVO VADIS, som vi har kaldt vores latindelsforløb, har vi i hver lektion sat fokus på to til fire centrale elementer, som den medfølgende latinske tekst skal illustrere. Det kan f.eks. være et grammatisk fænomen, som teksten er designet til at vise, og der er i hvert stykke en eller anden form for fokus på orddannelse f.eks. i form af transparente gloser, suffikser og præfikser el. lign. Endelig har hvert stykke et overordnet kulturelt emne, der belyser centrale områder, hvor latin (og græsk) har været normdannende.

Eleverne var tit overraskede over, hvor meget latin der er gemt i deres helt almindelige dagligsprog. Vi lavede til sidst i forløbet en øvelse (udfoldelseslektion), hvor eleverne fik udleveret en side om Aalborg Kloster fra Aalborg Turistbureau. Vi gennemgik her i plenum den etymologiske betydning af ordene i sidens to menuer, hvorefter eleverne blev sendt ud i grupper med en *Nudansk Ordbog* med etymologiske forklaringer for at finde låne- og fremmedord med udgangspunkt i latin (eller græsk) i resten af teksten. Den mest opmærksomme gruppe fandt ikke blot direkte låne- og fremmedord, men også et eksempel på et oversættelseslån, hvor et latinsk udtryk er oversat til et andet sprog. Det drejede sig om det danske ord "helligånd", der er en ord-for-ord oversættelse af det latinske *spiritus sanctus*. Det sproglige arbejde med teksten blev særligt vedkommende, fordi teksten handlede om noget konkret og håndgribeligt fra elevernes egen by.

På det grammatiske plan fandt en af de største succeser, jeg havde i sidste skoleår, sted i en time, hvor der i den latinske tekst var fokus på adverbialle kasus og præpositionsforbindelser. Det er en hovedforskel mellem dansk og latin, at latin kan danne et adverbialled alene ved en kasusendelse, hvor vi på dansk må ty til en præpositionsforbindelse, når der skal oversættes. Det viste sig imidlertid, at eleverne stadig ikke var sikre i identifikationen af præpositioner som ordklasse på dansk – og så faldt hele sammenligningen jo lidt til jorden! Jeg satte derfor eleverne til at skrive en lille dansk tekst på 5-6 linjer, der skulle handle om en skitur. Kravet var, at der ikke måtte bruges præpositioner undervejs. De elever, der gerne ville, læste efterfølgende deres tekst op i klassen, hvor læreren og de øvrige elever holdt sig parate til at råbe "beep", hvis der viste sig en præposition. Der blev råbt en del beep'er i løbet af oplæsningen, men for en enkelt elev var det lykkedes at lave en velfungerende tekst helt uden præpositioner, hvad der faktisk er svært på dansk. Alle var glade, og siden den lektion havde klassen ikke længere problemer med identifikation af præpositioner og forstod nu pludselig forskellen mellem latin som kasussprog og dansk som analytisk sprog. Små tricks kan have en stor virkning!

Screeninger, tests og evaluering

Læreplanen kræver en startscreening ved forløbets begyndelse og lægger op til såvel løbende evaluering undervejs som en slutevaluering i Almen Sprogforståelse. I Nørresundby har vi afviklet startscreening og midtvejstest elektronisk, mens de løbende evalueringer er blevet gennemført manuelt eller i nogle tilfælde som en mundtlig

opsamling efter et delforløbs afslutning. I midtvejstesten er det vigtigt at tage spørgsmål op fra startscreeningen, så elevernes videnstilvækst siden indgangstesten direkte måles på en række helt basale punkter. De øvrige spørgsmål i midtvejs-screeningen har til formål at klarlægge elevernes forståelse af de nye områder i undervisningen.

Spørgsmål til elektroniske tests med automatisk sammentælling af resultaterne kræver meget præcise og entydige spørgsmål, hvilket gør det vanskeligt at inddrage de mere bevidsthedsmæssige dele af Almen Sprogforståelse, hvor fortolkningen af et sprogligt fænomen jo ofte har flere facetter. Hovedparten af de spørgsmål, vi i Nørresundby har anvendt i de elektroniske tests, har da også været af meget konkret art. Hertil kan det bemærkes, at eleverne faktisk har været glade for at se, at der også i den humanistiske del af gymnasiet er meget konkrete ting, der kan måles og vejes, også selvom det ikke giver det fulde billede af elevens sproglige formåen og forståelse.

Som slutevaluering afholdt vi i Nørresundby en mundtlig årsprøve i 2. uge af januar. Eleverne havde her 30 minutters forberedelsestid og 15 minutters eksamination (incl. trækning af spørgsmål og karaktergivning). Halvdelen af klassen blev hørt i latindelen med latinlæreren som eksaminator og en sprog2-lærer som censor. Den anden halvdel blev hørt i emnerne fra den almene del hos dansk- og engelsklæreren. Sammen med en tilsvarende årsprøve i Naturvidenskabeligt Grundforløb indgik prøven i Almen Sprogforståelse som en af årsprøverne i 1.g. Timebetalingen for årsprøven blev taget af eksamensbudgettet.

Der blev eksamineret fire dage i træk (to klasser pr. dag med parallelt forløb mellem eksaminationerne i latindelen og i den almene del). Der blev givet karakterer fra 5 til 13. Eleverne havde generelt forberedt sig godt til prøven, og det var en god øvelse for dem før de mere alvorlige eksaminer. At prøven var mundtlig gav den en bredde, som de elektroniske og skriftlige tests ikke har.

Evaluerings af forløbet

Eleverne har generelt været glade for Almen Sprogforståelse, som de dog giver udtryk for snarere at have opfattet som en række særforløb (perler på en snor) end et egentligt samlet forløb. Ved lærernes evaluering var et af hovedklagepunkterne også den manglende sammenhæng imellem enkeltdelene af forløbet. De implicerede lærere fra årets forløb har ved et fyraftensmøde gennemdiskuteret resultaterne af et spørgeskema, som alle havde besvaret. Det blev taget op og gennemdiskuteret med det mål at vise vejen for næste års forløb. Vi blev her enige om, at der havde været alt for lidt kontakt året igennem i de forskellige AP-teams til at give et reelt samspil mellem forløbets enkelte dele. Dette vil blive forsøgt løst med indføringen af en elektronisk logbog for hver classes AP-team til næste skoleår.

Et andet hovedpunkt i diskussionen var, hvorvidt timerne i den almene del også skulle skemalægges med én time om ugen eller fortsat skulle lægges ind i fagenes almindelige timer, hvor det passer bedst både i forhold til det overordnede forløb og i forhold til den særfaglige undervisning. Der var mest stemning for den sidste løsning med den begrundelse, at den vil give størst integration af AP-undervisningen i forhold til den fagfaglige undervisning.

I tilknytning hertil diskuteredes det, om der skulle udarbejdes fælles materiale til dele af den almene del, der ligger i nær tilknytning til den fagfaglige undervisning. Det var der enighed om ikke at gøre. I stedet blev det materiale, der i år har været benyttet til de forskellige emner, lagt frem, så man kan bruge dem eller bygge videre på dem. Midtvejstestens spørgsmål skal være lavet på forhånd og tjene som pejlemærker for, hvad der emnemæssigt skal være gennemgået inden da. Tilsvarende skal pensum til årsprøven koordineres bedre for den almene del, så eleverne har lige vilkår.

Konklusion

Rom blev ikke bygget på én dag, men vi har i Nørresundby taget det første skridt med hensyn til opbygning af et solidt sprogligt fagsamarbejde i Almen Sprogforståelse. Det bedste er, at det er lykkedes at vække elevernes opmærksomhed over for sproglige fænomener, og at eleverne selv, bl.a. over for deres tutorer, i årets løb har givet udtryk for, at her var et område, hvor de virkelig følte, at de havde lært noget, hvor deres videnstilvækst var konkret målbar.

Note

1. Milling & Nedergaard & Norsk 2004.

Litteratur

- Christensen, Bent & Karen Folmar & Marianne Steen Larsen & Christian Gorm Tortzen: Babelstårnet. Almen sprogforståelse. Kbh.: Gyldendal, 2005.
- Dittmer, Hanne & Simon Laursen: Pygmalion – indføring i Almen sprogforståelse. Århus: Systeme, 2005.
- Jensen, Anders & Kell Commerau Madsen & Lisabeth Nedergaard: QVO VADIS, www.nrsbgym.dk/index.php?id=498.
- Jørgensen, Karen Dreyer: Latin til tiden. Latin i Almen sprogforståelse. Albertslund: Forlag Mallings Beck, 2005.
- Klassikerforeningens Sproggruppe: Forskellige resultater af sproggruppens arbejde kan findes på www.emu.dk/gym/fag/kl/inspiration/as/index.html.

Det gælder sproggruppens generelle overvejelser over en mulig forløbsopbygning, Hans Ballings og Susanne Høegs forslag til et forløb i Almen Sprogforståelse på basis af den allerede eksisterende begynderbog i latin *Rem tene*, Solveig Bennikes "Hovedbrud" og materiale om "Amor et Psyche", materiale fra Hanne Dittmer og Simon Laursen om Catul og Hyginus (forarbejder til bogen *Pygmalion* samt endelig kursusmateriale fra de kurser, som medlemmer af sproggruppen har afholdt).

Milling, Lone & Elisabeth Nedergaard & Heine Norsk: Fra ord til sætning. En introduktion til almen grammatik. Systime, 2004. For bogens hjemmeside se: <http://bogwebs.systime.dk/fraord/>.

"Udspil til faglig samspil med it" på:

www.emu.dk/gym/tvaers/udspil/sprog/index.html.